

Proje Ana Alanı : Değerler Eğitimi
Proje Tematik Alanı : Değerler Eğitimi
Proje Adı (Başlığı) : Köklerden Dillere Değer

Özet

Yaşadığımız çağımızda sanayi ve teknolojinin gelişmesi ile günlük hayatta ve eğitim alanında insani değerlerin azaldığı daha çok iş verimliliği ve eğitim alanında da akademik başarının vurgulandığı görülmektedir. Değerler eğitiminin aktarımı bu süreçte arka planda durmaktadır. Değerler bir kitleyi oluşturan ve kitleyi bir arada tutan ve kitlenin devamlılığının sağlanması adına önemli yer tutmaktadır. Toplumlar değerlerini dinamik tutmak ve bir sonraki nesillere aktarmak için farklı yöntemler geliştirmişlerdir. Eğitim alanında bu yöntemlerden en çok tercih edilenler arasında hikayeler, efsaneler ve destanlar önemli yer tutmaktadır. Biz değerleri aktarmak için ve geçmiş kültür birikiminin devamını sağlamak için efsane anlatım yöntemini seçtik. Ortaokul düzeyinde 55 erkek,70 kız öğrenci örneklem olarak seçtik. Değerler eğitimi aktarmak için Zümrüdü Anka Kuşu efsanesi içerisinde geçen vadilerden ‘irade vadisini-sabır, aşk vadisini-sevgi, vadisini-sorumluluk, inançsızlık vadisini-güven, yalnızlık vadisini-dayanışma ve yardımseverlik, dedikodu vadisini-doğruluk ve dürüstlük, ben vadisini-saygı, hoşgörü ve empati’ değerleri ile eşleştirerek anlatım tekniği ile sınıf içi uygulaması olarak aktardık. Efsane anlatımı günlerinde buluşmalar ayarladık. Öğrencilerin aktif katılımı için canlandırma yapmalarını sağladık. Efsane anlatımı ve canlandırma çalışmasının öğrencilerin değerler eğitimi benimsemesinde ve davranış kazanmasında etkili olduğu görülmüştür. Efsane anlatım günleri ve canlandırma uygulaması ile değerler eğitimi konusunda farkındalık kazandırılmasını hedefledik.

Anahtar kelimeler: Değerler, Değerler Eğitimi, Zümrüdü Anka Kuşu, Efsane Anlatımı

Amaç

Toplumlar varlıklarını, örflerini ve geleneklerini yaşatarak devamlılıklarını sağlamış ve bir sonraki nesillere aktarmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla toplumlar değerlerin aktarımına önem vermiş küçük yaş gruplarından başlayarak değerler eğitimine başlamışlardır. Değerleri benimsetmek için hikayeler, masallar ve destanlar oluşturulmuş çocuklara anlatılarak değerleri küçük yaşlarda öğrenmeleri amaçlanmıştır. Günümüzde şehirleşme ve teknolojinin artması ile bireyci toplum anlayışı yaygınlaşmaktadır. Bireyci toplum anlayışı insanların birbirleriyle etkileşim halinde olma düzeylerini azaltmıştır. Bu durum değerler eğitimi zamanla geri plana itmiş ve toplum arasındaki oluşan bağların zayıflamasına sebep olduğu görülmüştür. Projemizi yaparken bu bağların küçük yaşlarda benimsenmesi ve yaygınlaştırılmasını amaçladık. Türk kültüründe ve farklı kültürlerde farklı isimlerle yer alan Zümrüdü Anka Kuşu efsanesi değerler eğitiminin birden fazla kazanımını içinde barındırmaktadır. Bu efsaneyi örneklem grubu ile çalışarak alt kazanımlar hakkında kalıcı öğrenmeler sağlayarak değerlerin benimsenmesi ve toplum arasındaki bağların güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Giriş

Toplum dinamiklerinin oluşmasında büyük etken olan değerlerin bir sonraki nesillere aktarılması dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur. Bireyler bu toplumsal değerlerin kendilerine aktarılması ile toplumun diğer fertlerine adapte olmaktadır. Değerler toplumun bir arada olmasını ve belli hedefler doğrultusunda birlikte hareket etmesinin temelini oluşturmuştur. Bu değerleri içselleştirmeyen şahıslar toplum tarafından oluşturulan kurallara uyum sağlayamamış ve problemlerle dolu bir kitle oluşturmuşlardır. Toplumsal dinamiğin sağlıklı oluşması, değerler ve değerler eğitimi ile yapılarak sağlıklı bir şekilde oluşturulmaktadır (Bolat,2016).

Değerlerin bireylere aktarılmasında aile, sosyal gelişim alanı ve eğitim kurumları üzerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Çocuk belirli bir zihinsel ve duygusal seviyeye gelesiye kadar ebeveynlerinin değerler sistemine bağlı kalarak etrafındaki gelişmeleri anlamlandırmaktadır. Okul döneminin başlaması ile ebeveynlerden gelen değerler ve okul bünyesinde verilen eğitimlerden gelen değerlerin harmanlanması ile kişi kendine has ve topluma uyumlu değer yargılarını dengeli bir şekilde birleştirmesi, hassas bir şekilde oluşturulmalıdır (Baki,2019).

Temel değerlerin kazandırılması amacı; *Türk Milli Eğitim Temel Kanunu* ve ders programlarının amaçları incelendiğinde de açıkça görülür. Temel Kanunun başlangıcında millî eğitimin amaçları sayılırken *ahlâkî, manevî değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmekten* bahsedilmektedir (Ekşi, 2003).

Değer Nedir?

Toplumunda bireyler birbirleri ile farklı sebeplerden dolayı iletişime geçme ihtiyacı hisseder ve bu toplum arasındaki iletişim dinamiklerinin oluşmasını sağlar. Bireylerin uyum içinde devam edebilmelerini bir takım toplumsal kurallar sağlar. Bu kurallar toplumsal değerlerdir. Bu dinamiklerin yıkılmadan devam edebilmesi için bu değerler farklı birçok disiplin alanında yer almış ve her bir disiplin alanı bu değerler için özel açıklamalar ortaya koymuşlardır (Yanpar ve Yalar,2011).

Değer algısı yüzyıllarca araştırılmış, konu hakkında felsefi tartışmalar süregelmiş, değer algısı hayatla, itikatlarla, öznel düşüncelerle ve etik prensiplerle bağdaştırılmış, farklı metodlarla tanımlanmış fakat ortak bir değer algısı tanımı oluşturulamamıştır (Akbaba,2003).

Türk Dil Kurumu, değer kavramını; “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak ifade etmiştir(sozluk.gov.tr).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yenilenen öğretim programında da değerler konusuna ayrı bir başlık açılmış ve açıklama yapılmıştır (MEB, 2018):

Değerler, öğretim programlarının derinliğini meydana getiren ilkeler bütünüdür. Temeli tarih ve töre olan değerler, bu değerler üstüne yükselerek yarımlara ulaşacaktır. İnsani özelliklerden doğan değerler hayat içinde tavrımızı da belirler.

Bir toplumun varlığını sürdürmesi, toplumsal değerlerini özümsemiş bireyler sayesinde gerçekleşecektir. Bu sebeple eğitim programımız öğrencilerin akademik başarısının yanında ahlak ve karakter gelişimini destekleyici değerler eğitimine de özellikle yer vermiştir. Programda bu değerlere yer verilirken bu değerlerin öğrencilere sadece bilgi düzeyinde değil, aynı zamanda bu değerleri günlük hayatına tatbik edebilen bireyler yetiştirmektir. Değerler eğitimi programda ayrı bir ders ya da konu şeklinde yer almamış, program içerisinde yer alan her bir bölüm içerisinde yer almıştır.

“Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.”

Değerler Eğitimi

Değerler eğitiminin Türkiye’deki uygulaması öncelikle, UNESCO tarafından desteklenen ve “Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP)” adı altında 1995 yılında Birleşmiş Milletlerin 50. yıl dönümü kutlamaları için hazırlanan uluslararası bir projeye dayanmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de 2011-2012 eğitim-öğretim yılında “Değer Eğitimi”, bir proje olarak okullarda uygulamaya başlanmıştır. Çalışmanın dayandığı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı ve 18. Milli Eğitim Şurasından alan Değerler Eğitimi Projesinin okullarda uygulanmaya başlanmıştır (Cihan, 2014).

Eğitimin asli hedefi bireyin davranışlarını pozitif yönde etkilemektir. Davranışların meydana gelmesinde değerlerin büyük etkisi bulunmaktadır. Bireyin değer algısı davranışını yansıttığındaki en büyük etken ve yardımcıdır. Bundan dolayı değerlerin okul programları ile derin bağlantıları vardır. Günümüzde değerler eğitimi birçok ülkenin temel ilgilendiği konular arasında yer almaktadır. Farklı kültürlerin farklı değerleri olsa da hepsinin amacı bir sonraki nesle değerler eğitiminin verilmesi ve davranışın kazandırılması fikridir(Bolat,2016).

Zamanımızda teknoloji ile beraber her şey ani ve durmadan değişim gösterirken, Türk toplumunda bu değişimden nasibini almış ve değerler konusunda tehlikeli noktalara vardığı görülmüştür. Toplum içinde en büyük olumsuz etkiyi çocuklar ve gençler üzerinde bırakmıştır. Bu olumsuz etki aile bağlarının zayıflamasına ve toplumsal uyumun zayıflamasına neden olmuş ve toplum dinamiklerinin sağlıklı işlememesine sebep olmuştur. Toplumsal değerlerden yoksunluğundan dolayı değerler eğitiminin kazandırılmasına ve değerler eğitiminin öğretimi zorunlu olmuştur. Değerlerin aktarılması için uygun yöntem, teknik ve stratejiler belirlenmelidir (Aladağ,2009).

Değerler eğitiminin aktarımında hikayeler ve efsaneler çocuklara değerler eğitimi aktarmada önemli yere sahiptir. Masal ve efsaneleri okuyan ve dinleyen kişiler bu efsane ve masallar içinde yer alan karakterler ile kendini özdeşleştirip verilmek istenen mesajı daha hızlı şekilde içselleştirmektedir (Aktepe ve Tahiroğlu,2016).

Çalışmamızda ‘değerler, ortaokul grubu öğrencilerimiz tarafından ne kadar biliniyor ve değerleri bu gruptaki öğrencilerimize nasıl daha iyi aktarabiliriz?’ Sorularından yola çıktık. Öğrencilerin değerler hakkındaki bilgileri soru cevap şeklinde yordlanmış ve Zümrüdü Anka Kuşu Efsanesi anlatılarak değerler açıklanmış, konunun somutlaştırılması için kademeleri şekilde ilerleyen bir bilgi yarışması oyunu ile öğrencilerin aktif katılım sağlanarak değerler konusunda farkındalık kazandırılmasına karar verdik. Bu projeye başlarken hipotezimiz ‘değerler eğitimi alan öğrencilerin değerler hakkında farkındalık kazanması şeklinde belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırmamızın literatür tarama kısmını, değerler eğitimi ile ilgili yayımlanan makaleler, zümrüdü anka kuşu hikayesini anlatan farklı yayınlar, videolar ve görseller oluşturmaktadır. Sınıf içi uygulamalarımızda tarama yöntemini kullandık. Öğrencilerin değerler hakkındaki ön bilgilerini ölçmek ve konumuza odaklamak amacıyla sözel olarak soru-cevap tekniğini kullandık. Sorularımızı, anlatacak olduğumuz Zümrüdü Anka kuşu efsanesi içerisinde barındıran değerler eğitimi kavramlarına göre belirledik. Sorularımız ise şunlardır;

Araştırmamızın literatür tarama bölümünü, eğitim alanında değerler eğitiminin nasıl işlendiği ve değerler eğitimi ile ilgili yayımlanan makaleler, eğitimde kullanılan efsane ve hikayeler, Zümrüdü Anka Kuşu efsanesini anlatan farklı yayınlar, videolar ve görsellerden oluşturmaktadır. İşleyeceğimiz değerler hakkında ön bilgileri ölçmek ve öğrencilerin merak duygularını uyandırmak için soru-cevap tekniğini kullandık. Zümrüdü Anka Kuşu efsanesi içerisinde aktırılmak istenene değerleri belirledik. Öğrencilere yönelttiğimiz sorular ise şu şekildedir;

- İrade-sabır kavramlarının anlamını biliyor musunuz?
- Sabırlı olduğunı hissettiğin anlar oldu mu?
- Sabır senin hayatında bir eşya olsaydı ne olurdu?
- Sevgi kavramının anlamını biliyor musunuz?
- Sevgi duygusunun hayatımızdaki önemi nedir?
- Sevgi, senin hayatında bir eşya olsaydı ne olurdu?
- Sorumluluk kavramının anlamını biliyor musunuz?
- Sorumluluk sahibi olan kişilerin davranışları nasıl olur?
- Sorumluluk, senin hayatında bir eşya olsaydı ne olurdu?
- Güven kavramının anlamını biliyor musunuz?
- Güven duygusunun hayatımızdaki önemi nedir?
- Güven, senin hayatında bir eşya olsaydı ne olurdu?
- Dayanışma-refakat- yardımseverlik kavramlarının anlamını biliyor musunuz?
- Dayanışma-refakat- yardımseverlik, senin hayatında bir eşya olsaydı ne olurdu?
- Dayanışma-refakat- yardımseverlik değerlerinin hayatımızdaki önemi nedir?
- Doğruluk- dürüstlük kavramlarının anlamını biliyor musunuz?
- Doğruluk- dürüstlük değerlerinin hayatımızdaki önemi nedir?
- Doğruluk- dürüstlük senin hayatında bir eşya olsaydı ne olurdu?
- Hoşgörü-saygı-empati kavramlarının anlamını biliyor musunuz?
- Hoşgörü-saygı-empati değerlerinin hayatımızdaki önemi nedir?
- Hoşgörü-saygı-empati senin hayatında bir eşya olsaydı ne olurdu?

Bulgular

Örneklemeimiz ortaokul düzeyi öğrencilerinden oluşan 55 erkek, 70 kız öğrencidir. Sınıf uygulamamızın başlangıcında ön bilgileri soru-cevap şeklinde ölçmüştük. Sorulardan aldığımız dönütlere göre kavramların karışık olduğu öğrenmelerin tam olmadığı görülmüştür. Sınıf içi uygulamadan sonra ve öğrencilerin günlük hayat içerisinde bu değerleri örnekleri ile kullanmasıyla daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştiği görülmüştür.. Projemiz kapsamında anlatılan efsane ve bağdaştırılan değerler öğrencilerin değerleri özümsemesinde olumlu katkı sağlamış ve konu hakkında farkındalık kazandırıldığını göstermiştir. Günlük hayattan örnek verip canlandırmaları öğrencilerin değerleri somutlaştırmasında ve aktif katılım sağlayarak eğlenceli bir öğrenme süreci yaşamışlardır.

Sonuç ve Tartışma

Efsane anlatımına başlamadan önce yapmış olduğumuz soru cevap bölümünde öğrencilerin değerler hakkında bilgileri ölçülmüştür. Öğrencilerin değerler hakkında yeterli bilgi seviyesinde olmadığı görülmüştür. Efsaneler hakkında da çok az bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Zümrüdü Anka Kuşu efsanesinin de ilk defa duyduklarını belirtmişlerdir. Ön bilgiler ölçüldüğünde öğrencilerin değerler hakkında detaylı bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Bu da teknoloji çağıyla beraber medeniyetimize dair olan birçok masal, hikaye ve efsanelerin unutulmaya başlandığını bizlere göstermekte olduğu görülmektedir. Efsanenin sürükleyici olması ile beraberinde değerlerin efsane içerisinde somutlaştırılması öğrencilerin dikkatini çektiği gözlenmiştir.

Günümüzde değerlerin yeni nesillere aktarılmasında güçlük çekmekteyiz ve etkili aktarıma ihtiyaç duymaktayız. Okullarda pozitif bilimlerin aktarımının daha öncelik olması değerler eğitimini arka planda olması değerlerin benimsenmesini daha da zor hale getirmektedir. Bu şekilde kültür ve medeniyetimizde eğitici hikayeler, destanlar ve efsaneler bu değerlerin hızlı ve etkili aktarımında bizlere hizmet edecektir.

Öneriler

Çalışmamızı ortaokul düzeyi öğrencilerine uyguladık fakat çalışmamızın daha verimli olması için ilkokul gruplarında yapılması daha olumlu sonuç verecektir. Değerler eğitimini anlatan hikaye, destan, efsane ve değerler ile ilgili oyunların geliştirilmesi değerlerin aktarımını daha kalıcı sağlayacaktır. Değerlerin aktarımında kültür ve medeniyetimize ait hikaye, efsane ve destanların animasyonlarla öğrencilere aktarılması bu değerler eğitimine katkı sağlayacaktır. Ebeveynler içinde eğitici içerikler hazırlanması değerler eğitiminin küçük yaşlarda aktarılmasına olumlu katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

Akbaba, A., S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1,7-18.

Aktepe, V., & Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 361-384.

Aladağ, S. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi. *Gazi Üniversitesi, Ankara*.

Bolat, Y. (2016). Sosyal değerleri ve değerler eğitimini anlamak. *Akademik sosyal araştırmalar dergisi*, 4(29), 322-348.

Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146. DOI:103424/ded.460042

Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Turkish Studies*. 9(2), 429-436.

Ekşi, H. (2003). Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29200/312609>

MEB. (2018). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11. ve 12. sınıflar) öğretim programı. Ankara: MEB.

TDK (2018). Güncel Türkçe Sözlük.sozluk.gov.tr adresinden alınmıştır.

Yalar, T. & Yelken, T. Y. (2011). DEĞERLER EĞİTİMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ VE BİR PROGRAM MODÜLÜ ÖRNEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38), 79-98. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6152/82634>